

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 30. маја 2018. године донело је одлуку да се образује комисија за оцену докторског рада који је Хедина Сијерчић предала под насловом: LANGUAGE AND LITERATURE OF ROMA WITHIN TRANSLATION IN THE WESTERN BALKANS: POETRY IN SELF-TRANSLATION [ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ РОМА У ПРЕВОДУ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ: ПОЕЗИЈА У АУТОПРЕВОДУ]

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка; Хиспанистика – Шпански језик, 30.12.2010, Филолошки факултет Универзитета у Београду, председник комисије;

2. проф. др Јелена Вујић, редовна професорка; Англистика – Енглески језик, 7.12.2016, Филолошки факултет Универзитета у Београду, члан комисије;

3. проф. др Игор Лакић, ванредни професор; Енглески језик, лингвистика, преводаштво, 8.12.2016, Филолошки факултет, Универзитет Црне Горе, члан комисије.

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Хедина (Дервиш) Сијерчић рођена је 11. новембра 1960. године у Сарајеву. Дипломирала је 1985. године на Факултету политичких наука „Вељко Влаховић“ у Сарајеву на одсеку журналистике. На Универзитету Сарајево – Центар за интердисциплинарне постдипломске студије одбранила је мастер рад из области родних студија 2012. године под називом *Родни идентитети у књижевности ромских ауторица на просторима бивше Југославије*. Докторске студије на Филолошком факултету у Београду започиње 2015. године. Чланица је Комитета експерата за регионалне и мањинске језике у Савету Европе у Стразбуру. Радећи као новинарка и уредница на радију и ТВ-емисијамана ромском широм света објавила је ромске приче и легенде за одрасле и за децу, збирке песама, кратке приче, есеје као и неколико академских радова на више

страних језика у домаћим и интернационалним часописима. Учествовала је на конференцијама и семинарима у земљи и иностранству. Сијерчићева свој рад и активности заснива у области ромских студија, а посебно се ангажује на афирмацији ромског језика, књижевности и културе. Од 2012–2014. на Филозофском факултету у Загребу, у Хрватској, предавала је два предмета: Ромски језик и Књижевност и култура Рома. Њен рад и стваралаштво запажени су и представљени на интернационалном новоу. Добитница је више признања и награда за свој рад и стваралаштво у Босни и Херцеговини и у свету.

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

LANGUAGE AND LITERATURE OF ROMA WITHIN TRANSLATION IN THE WESTERN BALKANS: POETRY IN SELF-TRANSLATION [ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ РОМА У ПРЕВОДУ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ: ПОЕЗИЈА У АУТОПРЕВОДУ]

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторски рад Хедине Сијерчић обухвата 301 страну, а сам рад је организован у шест поглавља: 1. *Увод* (1-7); 2. *Поглавље I - Преводилачке науке и ромско писање* (8-34); 3. *Поглавље II - Ромски језик* (35-75); 4. *Поглавље III - Критички приступи ромском писању у преводу* (76-105); 5. *Поглавље IV - Критичке преводилачке анализе ромске поезије* (106-184); 6. *Закључак* (185-193). Поглавља су систематично рашчлањена на велики број потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а читање рада олакшано. Приложена библиографија садржи 447 библиографских јединица. Рад садржи и 6 додатака (анекса): 1) *Биографски подаци* (стр.225-233); 2) *Анализиране пјесме* (стр. 234-242); 3) *Листа песника и језичких парова* (243-244); 4) *Ромски литерарни радови / мој корпус* (245-294); 5) *Упитник за ауторе* (стр. 295-296); 6) *Одлука: ромски алфавет* (297-300), те *Биографију, Изјаву о ауторству, Изјаву о истовестности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјаву о коришћењу*.

1. У првом делу рада (*Увод*) дате су опште назнаке о раду, представљени су предмет и општи циљеви истраживања, специфични циљеви и истраживачка питања, и структура рада.
2. Друго поглавље рада (*Поглавље I - Преводилачке науке и ромско писање*) чини теоријско разматрање кључних концепата којима се ауторка бавила у овом раду. Поглавље разматра различите приступе преводилачких наука, али се углавном фокусира на најкорисније за анализу вишејезичких песама и дискусије о ромском преводу у аналитичким оквирима преводилачких наука.
3. Трећи део рада (*Поглавље II - Ромски језик*) представља опште информације о ромском језику, ромском писаном изразу и књижевности, као и специфичне информације о ромском језику на Балкану. Представљене су и информације о ромским дијалектима,

неологизмима, позајмљеницама у ромском, и о ефекту контакт језика. Ово поглавље разматра ромску књижевну продукцију, категорије као што су „ромски писац“ и „ромско књижевно писање“, те доводи у питање везу између „матерњег језика“ и језика превођења.

4. Четврто поглавље рада (Поглавље III - *Критички приступи ромском писању у преводу*) објашњава начине и методе кориштене за прикупљање и дефинисање корпуса ромске поезије. Кроз релевантност личног искуства и значаја и важности биографије и аутобиографије, рефлексije и само-рефлексije, пронашла је начин да са другим песницима оствари шире културно, друштвено и политичко разумевање. То јој је омогућило да користи прво лице у свом раду. У овом поглављу објашњава начин вођења језичке анализе у поезији одабраних ромских песника. Лингвистичко-књижевна анализа представљена је кроз најчешће кориштени поступак, Винеј и Дарбелнет реч-за-реч преводилачки поступак, који отвара питање поређења, значаја еквивалентности у аутопреводу, мотива, читалаца итд.
5. Пето поглавље (Поглавље IV- *Критичке преводилачке анализе ромске поезије*) анализира четири одабрана песника: Руждију Русу Сејдовића, Мехмеда-Мехе Саћипа, Неђе Османа и Хедине Тахировић-Сијерчић. Они говоре и пишу на различитим ромским дијалектима, вишејезични су, они су ауто-преводиоци, и у неким случајевима чак и они који ауто-анализирају и само-критикују своје песме. Поглавље пружа информације о биографијама песника и њиховој књижевној продукцији. Песме које је ауторка користила за анализу су следеће: Phiripe-Путовања и Autoportreti-Аутопортрет Руждије Руса Сејдовића, Sahra-Черга Мехмеда-Мехе Саћипа, Ma bijan man- Немој ме рађати Неђе Османа, Drabarni-Гатара и биографију 6 – Биографија Хедине Тахировић-Сијерчић. У овом поглављу представљена су и поређења песничких изворних текстова и њихових ауто-превода, где се све језичке верзије песама сваког песника пореде. Кроз анализе и ауто-анализе песама и ауто-превода песника представља се и истражује не само вишејезичност и ауто-превођење, већ и концепти транслингвализма и трансјезичке употребе у преводилачким наукама с циљем бољег разумевања услова живота између језика и познавање више језика у ромском контексту. Ауторка је представила и објаснила како присуство интеркултуралног дијалога у поезији може да одражава „деколонијалну стратегију“ којом песници покушавају да проговоре својим ромским гласом – као одговор на вековну репрезентацију од стране Других.
6. Шесто поглавље рада (*Закључак*) представља резултате истраживања из кога су изведени главни закључци. На крају овог поглавља предлажу се смернице за даља истраживања у оквиру ове области.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Хедине Сијерчић је савесно и зрело урађен рад, писан на основу одличног познавања релевантне литературе али и са способношћу за њену критичку процену. Због тога рад представља допринос домаћој науци.

Кандидаткиња је у овом раду уложила изузетан труд да представи ромски језик и дијалекте ромског језика на подручју Западног Балкана, да анализира ромску књижевну продукцију (ромске песме) у свом оригиналном писању и у ауто-преводу, да упозна ширу друштвену заједницу о егзистенцији писане ромске речи, културе, историје Рома. На индиректан начин дотиче се и друштвено-културних проблема Рома којима се ова национална мањина, овај народ, суочава свакодневно.

Ауторка је овим истраживањем и анализом тема и садржаја песама одабраних аутора осветлила неке од аспеката друштвене организације ромске и већинске заједнице као и односе унутар друштвене хијерархије. Резултати анализе указују и на културна знања у и о ромској заједници, што помаже у разумевању и тумачењу друштвено и културно конструисаних образаца мишљења и понашања о Ромима.

Затим, кандидаткиња је дала свој допринос кроз сам одабир теме, имајући у виду да ова тема, као и многе друге у ромском контексту, нису стручно обрађене у научној литератури из области ромских студија, књижевности, лингвистике, транслатологије – преводачких наука. Иновативност рада се огледа и у интердисциплинарном карактеру рада, јер оваква истраживања скрећу пажњу на потенцијал дубљег разумевања језика и културе кроз сарадњу различитих дисциплина и субдисциплина.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРској ДИСЕРТАЦИЈИ

Tahirović-Sijerčić, H. and Levine-Rasky, C. eds. 2017. *A Romani Women's Anthology: Spectrum of the Blue Water*, Toronto: Inanna Publications and Education Inc.

Tahirović-Sijerčić, H. and Levine-Rasky, C. eds. 2017. "Introduction- A Spectrum of Voices". In *A Romani Women's Anthology: Spectrum of the Blue Water*. Tahirović-Sijerčić, Hedina and Cynthia Levine-Rasky, eds. Toronto: Inanna Publications and Education Inc., pg. 1 – 11.

Tahirović-Sijerčić, H. „Romani Identity”. In *A Romani Women's Anthology: Spectrum of the Blue Water*. Tahirović-Sijerčić, Hedina and Cynthia Levine-Rasky, eds. Toronto: Inanna Publications and Education Inc., Toronto, Canada, 2017, pg. 13-40.

Tahirović-Sijerčić, H. 2016. *Rodni identiteti u književnosti romskih autorica na prostorima bivše Jugoslavije/ E genderikane identiteta andi literature savi xamosaren e romane autorke andi nekanutni Jugoslavija*. Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke.

Tahirović-Sijerčić, H. 2016. "Pitanje rodnog identiteta u poeziji autorice Bronislave Wajs Papusze: Narodno stvarstvo kod Roma i stereotipi prema Romima". U *Rodni identiteti u*

književnosti romskih autorica na prostorima bivše Jugoslavije/ E genderikane identitetura andi literatura savi xramosaren e romane autorke andi nekanutni Jugoslavija. Hedina Tahirović-Sijerčić. Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, pg. 125-142.

Tahirović-Sijerčić, H. 2014. "Romani Secret Road Symbols: The first written words in Romani or the first translation of Romani". In *Translators Have Their Say?: Translation and Power of Agency*, Khalifa, Abdel-Wahab and Elena Vollmer, eds. Series: Representation-Transformation/Representation-Transformation/ Representation-Transformation: Translating Across Cultures and Societies. Berlin-Münster-Wien-Zürich-London: Lit Verlag, pg. 65-82.

Tahirović-Sijerčić, H. 2012. "Migration and its Implications for the Educational system: The case of the Roma in Bosnia, Germany and Canada" U *Formal and Informal education for Roma, Different models and experience*, /Formalna i neformalna edukacija za Rome, Različiti modeli i iskustva. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, pg. 72-83.

Tahirović-Sijerčić, H. 2012. "Stereotipi i Edukacija." i "Politike identiteta – slučaj kod Roma". U *Zbornik radova, Svjetski dan romskog jezika, 03-05. Studenog 2011, Zagreb.* Zagreb: Udruga za promicanje obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj "Kali Sara", str.13- 26.

Tahirović-Sijerčić, H. 2011. "Pisano stvaralaštvo Roma u Bosni i Hercegovini." U *Zbornik radova, Svjetski dan romskog jezika, 03-05. Studenog 2010, Zagreb.* Zagreb: Udruga za promicanje obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj "Kali Sara", str.81- 87.

Tahirović-Sijerčić, H.2011/2013. *Romani Dictionary: Gurbeti-English/English-Gurbeti*, The second issue. Toronto: Magoria Books.

Tahirović-Sijerčić, H.2010. *Bosansko-romski i romsko-bosanski rječnik*. Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke.

VII. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања овог рада, који почива на постулатима транслатологије, преводачких наука, и ромских студија, истиче тачке укрштања ромског језика и ромске културе са језицима и културама већинских народа у окружењима где Роми живе, те открива језичке, културолошке и друштвене феномене како у ширем друштву тако и у широј ромској заједници. Истраживање представља допринос бољем разумевању ромског језика, књижевности и културе, као и разумевању језика и култура у контакту а кроз идентификовање и разумевање тема и мотива креираних из живота Рома у песмама и у ауто-преводима песама анализираних ромских песника.

Процедура везана за селекцију писаног, преведеног и објављеног стваралаштва Рома потпомогла је објашњење смисла ромског корпуса као и креирање дефиниције корпуса у ромском контексту. Чињеница да је ромска књижевна продукција „млада“ и у

раном добу свог развоја оправдава приступ ауторице и њено наглашавање релевантности личне позадине, битности саморефлективности као методе, само-преводиоца, и лингвистичко-књижевне анализе због могућности презентовања предлога типологије критике у ромском контексту и креирања ромског критичког простора.

Ауторка показује да, иако двојезични и вишејезични, видљивост дела/књижевне продукције ромских писаца/песника зависи од превода и самопревода. Анализа је потврдила да у процесу аутопревођења ромски писци 'преводе себе' и 'трансформишу себе саме' у њиховом књижевном изразу. На њихов аутопревод утиче неколико фактора: самосвест о разликама између дијалеката, разлике у култури одн. њихових обичаја и навика, ниво знања ромског језика, и ниво знања већинског/их језика/а а који зависи од индивидуалних нивоа образовања.

Ауторка изводи закључак да се ромски песници/ писци укључују у чин ауто-превођења као у неодвојиви и природни ток њиховог писања и изражавања. Њихове песме написане на ромским дијалектима и њихови аутопреводи надопуњују једни друге и сваки наредни аутопревод наставља ланац њихове комплементарности.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА

РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња Хедина Сијерчић је у докторском раду обрадила значајну и занимљиву тему која представља пионирски рад у области ромских студија у оквиру интернационалне академске заједнице. Резултати докторског рада на тему *LANGUAGE AND LITERATURE OF ROMA WITHIN TRANSLATION IN THE WESTERN BALKANS: POETRY IN SELF-TRANSLATION [ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ РОМА У ПРЕВОДУ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ: ПОЕЗИЈА У АУТОПРЕВОДУ]* дају одговоре на истраживачка питања која је ауторка поставила на почетку свог истраживања, а која се тичу анализе ромске књижевности (поезије) у преводу узимајући у обзир сложену динамику ромског језика, књижевне продукције и културе, те на питања како је ромски језик схваћен у свом изворном садржају и у аутопреводу, и зашто и на које начине се изворни и циљни језици међусобно надопуњују у аутопреводу. Кандидаткиња је веома зрело и детаљно приступила анализи користећи квантитативну и квалитативну методологију и показујући способности формулисања стечених сазнања и формирања јасних, научно заснованих, закључака и ставова. Резултате истраживања је протумачила на релевантан и убедљив начин, а приказала их прегледно и систематично. Рад представља и један корак напред у стварању ромског књижевног критичког простора у којем разумевање кроз само-репрезентацију приближава Роме и њихово знање знању доминантних народа.

IX. ПРЕДЛОГ

Комисија препознаје вредност истрајног и прилежног рада кандидаткиње Хедине Сијерчић и предлаже Већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да рукопис под насловом *LANGUAGE AND LITERATURE OF ROMA WITHIN TRANSLATION IN THE WESTERN BALKANS: POETRY IN SELF-TRANSLATION [ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ РОМА У ПРЕВОДУ НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ: ПОЕЗИЈА У АУТОПРЕВОДУ]* прихвати као докторски рад који испуњава услове предвиђене законом, а да кандидаткињу Хедину Сијерчић позове на усмену одбрану.

У Београду, 7. јуна 2018. године

КОМИСИЈА:

Проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка
Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Проф. др Јелена Вујић, редовна професорка
Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Проф. др Игор Лакић, ванредни професор
Универзитет Црне Горе, Филолошки факултет